

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Maria Antonia Ikazuriaga Ugalde

*Gernika-Lumo,
Bizkaia
(1930-2024)*

Aurkibidea



Biografia



Beraien gurasoak geltoki plazan zuten Julian hotelean jaio zen 1930. urtean. Aita, Julian, Gautegiz-Arteagako Zendokiz auzokoa zen eta ama Errigoitikoa. Lau neba-arrebatan zaharrena izan zen. Bonbardaketan, hoteleko neskameekin ete bere ahizparekin batera alde egin zuten eta Ibarruriko Txakille baserrian egon ziren hamabosta inguruan. Handik Artegako eta Errigoitiko aitona-amonen etxera joan ziren etxea erre zieten-eta. Beraien gurasoek berriro zabaldu zuten taberna geltoki plazan, gaur egun zabalik dagoen "Julian" taberna zabaldu aurretik. 1963.ra arte taberna jatetxea ere bazen eta bertan lan egindakoa da. Umetan [Pasealeku](#)ko eskolan ikasi zuen. Bere ahizpa [Pili](#)rekin batera egin genion elkarrizketa. Argazkiko ezkerrekoa da Maria Antonia.

Zintak

GER-073

- **Proiektua:** Gernika-Lumoko ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Goiria Mendiola, Nerea
- **Data:** 2011-04-19
- **Iraupena:** 66 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Goiria Mendiola, Nerea

Pasarteak

1. Julian Hotela

- **Erref:** GER-073/003
- **Iraupena:** 0:03:08. **Hasi:** 00:03:38. **Bukatu:** 00:06:46
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Taberna giroa » Hotelak eta pentsioak

Laburpena:

<p>Julian hoteleko alaba da. Oso hotel dotorea zen, oinetako-garbitzailea eta

maletazaina ere bazuten. Orduan hiru-lau hotel zeuden herrian. Julian hotelak lau bat solairu zituen Oinetako-garbitzaileari "Limpias" esaten zien "Limpia botas"en laburdura erabiliz. "Limpias" bilbotarra zen eta Manuel maletazaina Burgoskoa.</p>

2. Gernikako hotelak eta kafetegiak

- **Erref:** GER-073/004
- **Iraupena:** 0:00:43. **Hasi:** 00:06:46. **Bukatu:** 00:07:29
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Taberna giroa » Hotelak eta pentsioak
- Aisia » Taberna giroa » Kafetegiak eta gozotegiak

Laburpena:

Hotel Comercio, Taberna Vasca, Katarronekoa, Café Iruña, Café Norte... aipatzen ditu. Beraien aitaren hotelarekin batera ostatu zerbitzua ematen zuten hainbatek.

3. Etxea milizianoek hartu eta umezainaren etxera

- **Erref:** GER-073/008
- **Iraupena:** 0:02:20. **Hasi:** 00:08:51. **Bukatu:** 00:11:11
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra

Laburpena:

Bonbardaketa egunean, Lumo aldera joan ziren ihesi. Erasoak hasi aurretik joan ziren. Normalean kanpaiak jotzen hasten zirenean babeslekura joaten ziren, baina egun hartan ez. Ahizpa biak neskameekin joan ziren Lumo aldera; neba amagaz geratu zen. Gaur egun Garbigunea dagoen tokitik hurbil dagoen zubi baten azpian babestu ziren. Handik Ibarruriko (Muxika) Txakille baserriraino joan ziren, umezaina hangoa zen-eta. Beraien etxea, Julian hotela, milizianoek hartu zuten eta neskameagaz joan ziren ahizpa biak Ibarrurira.

4. Errefuxiatuta bi fronteren artean

- **Erref:** GER-073/010
- **Iraupena:** 0:01:08. **Hasi:** 00:11:54. **Bukatu:** 00:13:02
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra

Laburpena:

Bonbardaketa ostean, Ibarrurira (Muxika) joan ziren. Ondoko errota batean giputz batzuk zeudela du gogoan. Bi fronteren artean egon ziren. Gurasoek han zeudela jakin eta bila joan ziren. Gauegiz-Arteagan eta Errigoitin egon ziren gero, batetik bestera jateko eskasia nagusi zela.

5. Bonbardaketa ostean batetik bestera

- **Erref:** GER-073/012
- **Iraupena:** 0:02:38. **Hasi:** 00:13:14. **Bukatu:** 00:15:52
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra

Laburpena:

Bonbardaketa eta gero Ibarruriko (Muxika) baserri batean egon ostean, Gauegiz-Arteagan eta Errigoitin egon ziren, gurasoen jaiotetxeetan. Bonbardaketan, ama eta neba arto artean ezkutatu ziren Gernikako Ibarren. Ama eta etxeko zerbitzariak, hotelekoak, denak joan ziren Gauegiz-Arteagara. Handik gero Errigoitira joan ziren berriro ere herrira bueltatu baino lehen. Geltoki plazan jarri zuen atzera ere taberna beraien aitak. Bonbardaketa ostean trenean lan egiten zuen kargudun bati eskerrak zabaldu zuen aitak taberna.

6. Hoteleko gauza asko ostu zizkieten

- **Erref:** GER-073/013
- **Iraupena:** 0:00:49. **Hasi:** 00:15:52. **Bukatu:** 00:16:41
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Taberna giroa » Hotelak eta pentsioak
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ondasunen galera

Laburpena:

Beraien etxean ez zuten bonbardaketari buruz berbarik egiten. Sasoi hartako ispilu bat dute oraindik. Aurreko plazara bertako gauzak hustutzen zituzten heinean, jendeak lapurtu egiten zituen hoteleko gauzak gurdiak betez.

7. Tren-geltokiko kantina; labaderoa

- **Erref:** GER-073/014
- **Iraupena:** 0:00:50. **Hasi:** 00:16:41. **Bukatu:** 00:17:31
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Taberna giroa » Tabernak eta jatetxeak

Laburpena:

Bonbardaketa ostean, herrira bueltatu eta gero, beraien aitak tren-geltokiko kantina hartu zuen errentan. Jaten ere ematen zuten. Ez zuten bertan behar egin beharrik izan, labadedora (garbitokira) joaten ziren olgetan.

8. Garbitokian ijitoekin olgetan

- **Erref:** GER-073/015
- **Iraupena:** 0:01:16. **Hasi:** 00:17:31. **Bukatu:** 00:18:47
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Kanpoko jendearekin harremana
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:

Iparragirre kalean zegoen labaderora (garbitokira) joaten ziren olgetan. Pilik dio ijitoekin batzen zirela bertan. Hainbat herritar batzen ziren bertan eta abesti batzuk ere ikasi zituzten.

9. Txokolatea osten eta jatetxean dantzan

- **Erref:** GER-073/017
- **Iraupena:** 0:00:52. **Hasi:** 00:19:27. **Bukatu:** 00:20:19
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako kontuak

Laburpena:

<p>Neba zaharrenak Piliri esaten zion etxean txokolatea lapurtzeko. Izan ere, neba joaten zenean beti harrapatzen zuten; Pili joanez gero, ostera, ez zuten harrapatzen. Jatetxeko mahai gainean ere dantzan aritzen zen.</p>

10. Dantza osteko diru batzea

- **Erref:** GER-073/019
- **Iraupena:** 0:00:57. **Hasi:** 00:21:24. **Bukatu:** 00:22:21
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Taberna giroa » Tabernak eta jatetxeak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako kontuak

Laburpena:

Pili etxean zuten jatetxeko mahai gainetan dantzan aritzen zen. Gero dirua batzen zuen. Astelehenetan jende asko batzen zen tabernan eta horixe zen egun aproposa, tren-geltoki ondoan baitzegoen taberna.

11. Eskolan Francoren aldeko abestiak eta bandera

- **Erref:** GER-073/020
- **Iraupena:** 0:01:51. **Hasi:** 00:22:21. **Bukatu:** 00:24:12
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bestelako kantak

Laburpena:

Maria Antoniak Pasealekuko eskola publikoan ikasi zuen; Pilik, ostera, karmeldarren ikastetxean. Eskolan Francoren aldeko abestiak kantatu behar izaten zituzten; herri bat hartzen zuten bakoitzeko abesti berri bat. Eskolako balkoian bandera jarri eta goizero abestu behar izaten zuten.

12. Doña Pia maistra

- **Erref:** GER-073/021
- **Iraupena:** 0:01:48. **Hasi:** 00:24:12. **Bukatu:** 00:26:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
- Politika » Euskara eta politika
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikasgaiak eta ikasmateriala

Laburpena:

<p>Pasealekuko eskolako maistra doña Pia Obieta izan zen. Euskaraz egitea galarazita zegoen, ezin zuten ezta lagunen artean ere egin. Josten ere ikasi zuten. Maistra gogorra izan arren, ederto erakusten zuen. Eskola-liburu bakarra zuten eta beste batzuekin elkarbanatuta gainera.</p>

13. Karmeldarretan uniformeak

- **Erref:** GER-073/022
- **Iraupena:** 0:00:57. **Hasi:** 00:26:00. **Bukatu:** 00:26:57
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak

Laburpena:

Karmeldarren ikastetxea eskola publikoa baino dotoreagoa zen. Han, ordaintzen zutenek, uniformeak zuten; uniformeak zelakoa zen azaltzen dute. Beraiek taberna zuten eta orokorrean oso ondo bizi ziren.

14. Karmeldarretan moja izateko proposamena

- **Erref:** GER-073/023
- **Iraupena:** 0:01:23. **Hasi:** 00:26:57. **Bukatu:** 00:28:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Mojak

Laburpena:

Karmenaldarren ikastetxeko akordu onak ditu Pilik. Matematikak oso gustuko zituen eta mojak pozik egoten ziren beragaz. Behin moja batek aitarentzako karta bat eman zion. Mojatzat balio zuela esaten zuten gutunean eta moja sartzeko diru kopuru bat eman behar zuela. Aitak ez zuen horrelakorik onartu eta etxean laguntzen hasi zen beharrean.

15. Dotrina eta jaunartzea ikastetxearen arabera

- **Erref:** GER-073/025
- **Iraupena:** 0:01:58. **Hasi:** 00:28:26. **Bukatu:** 00:30:24
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Dotrina
- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Sakramentuak

Laburpena:

Pasealekuko eskolatik Andra Maria elizara joaten ziren dotrinara. Maiatzean, amaren eguna zenerako, lora eta belar bila joaten ziren Cuatrobancos aldera. Jaunartzea ere ez zuten leku berean egin: Pilik karmeldarretan eta Maria Antoniak Andra Marian. Maria Antoniak lehen jaunartzean txokolatea hartu zutela gogoratzen du.

16. Herriko argazkilariak

- **Erref:** GER-073/027
- **Iraupena:** 0:01:20. **Hasi:** 00:30:34. **Bukatu:** 00:31:54
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Polizia
- Aisia » Kultura » Beste adierazbide batzuk

Laburpena:

Gernika-Lumon "Komarida" eta "Foto Pepe" argazkilariak egon ziren. "Fotos Martin"en aita kartzelan egon zen gerra garaian, forala izan baitzen.

17. Umetako olgetak eta paseoak

- **Erref:** GER-073/030
- **Iraupena:** 0:02:12. **Hasi:** 00:33:56. **Bukatu:** 00:36:08
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak
- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bestelako kantak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak

Laburpena:

Eguen (ostegun) arratsaldetan jai izaten zuten eskolan, baina zapatuetan eskola izaten zuten. Orduko jolas batzuk aipatzen ditu. Batez ere sokadantzan aritzen ziren; abesti bat kantatzen du. Ez zuten bizikletarik. Domeketan Pasealeku azpian paseoan aritzen ziren, Bidaguren gozo-dendatik merkurio iturrira arte.

18. Pasealekuan "upelako erromerixe"

- **Erref:** GER-073/032
- **Iraupena:** 0:01:22. **Hasi:** 00:36:58. **Bukatu:** 00:38:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak

Laburpena:

Pasealekuan "upelako erromerixe" egoten zela dio. Farra jotzen zutenek mutilei kobratzen zien. Mutilak joaten ziren neskei dantza eske. Behin mutil

batzuek ez zuten nahi izan beraiekin dantzarik egin; antza, mutilen iritziz, ez zuten bular nahikorik. Pasealekuko kioskoaren atzealdean aritzen zirenak fitxatuta izaten zituzten. Fruta-saltzaile batek ipurdia ikutzen zien beragaz dantzan egiten zutenei.

19. Haizearen ondorioz, etxea utzi behar

- **Erref:** GER-073/033
- **Iraupena:** 0:01:04. **Hasi:** 00:38:20. **Bukatu:** 00:39:24
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Gertaera izugarriak eta ezbeharrak

Laburpena:

1943. urte inguruan, haizeak kalte handik eragin zituen. Etxetik irten behar izan zuten ondoko etxea jausteko arriskua zegoelako. Orduan ere gerran bezala, babeslekura joan behar izan ziren.

20. Gernikarrak eta baserritarrak erromerian banatuta

- **Erref:** GER-073/034
- **Iraupena:** 0:01:00. **Hasi:** 00:39:24. **Bukatu:** 00:40:24
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Baserria vs. Kalea
- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak

Laburpena:

Pasealekuan lauzpabost pertsona egoten ziren farra jotzen. Gernikarrak zirenak mutilen eskola zegoen alderdian egiten zuten dantzan; baserritarrek, oster, nesken alderdian. Mutilek dantza egitearren ordaindu egin behar izaten zuten. Jantzkeran ez zen igartzen zein zen baserritara eta zein kaletarra.

21. Baltsean egin ostean, Santa Klarara konfesatzera; jatekoak

- **Erref:** GER-073/036
- **Iraupena:** 0:01:53. **Hasi:** 00:40:46. **Bukatu:** 00:42:39
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizaren indarra

Laburpena:

Baltsean dantzan egitea bekatu zen. Neska gehienak Santa Klaran zegoen abade batengana joaten ziren konfesatzera, jatorra baitzen. Jateko kontuetan era asko aldatu da bizimodua; gauez ere berdin-berdin jaten zuten lapikokoa.

22. Tabernan lanean

- **Erref:** GER-073/037

- **Iraupena:** 0:01:39. **Hasi:** 00:42:39. **Bukatu:** 00:44:18
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Taberna giroa » Tabernak eta jatetxeak

Laburpena:

Itsasoan ibili zen osaba batek ekarri zien lehen irratia. Tabernan ez zuten irratirik ere. Gazterik hasi ziren tabernan beharrean, batez ere errekaduak egiten. Maria Antonia Don Tello kaleko tabernan hasi zen beharrean barran, arinago ez. Gaur egun ere hor dago Julian taberna.

23. Julian, herriko taberna zaharrenetarikoa

- **Erref:** GER-073/038
- **Iraupena:** 0:00:53. **Hasi:** 00:44:18. **Bukatu:** 00:45:11
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Taberna giroa » Tabernak eta jatetxeak

Laburpena:

Beraien taberna, Julian, Gernika-Lumoko taberna zaharrenetarikoa da. Ondoko lokalean jatetxea zuten. Jantokia zarratu ostean bokatak saltzen zituzten.

24. Txikiteorako ardoa eta lanera joan aurretik koñaka

- **Erref:** GER-073/039
- **Iraupena:** 0:01:51. **Hasi:** 00:45:11. **Bukatu:** 00:47:02
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Taberna giroa » Tabernak eta jatetxeak
- Aisia » Taberna giroa

Laburpena:

Julian tabernako alabak dira eta bertan aritu izan ziren beharrean. Txikiteoan batez ere ardo beltza edaten zen, baina goizetan ardo zuria. Lanera joan aurretik koñaka anisagaz nahastuta ere hartzen zuen jendeak. Elkano anisa Gipuzkoatik ekartzen zuten. "Anís Elkano para lo amigos el más sano" zioen esaerak. Beste banatzaile batzuk ere aipatzen ditu: Zugazabetiia, Legarra, Gorostiaga, Goitisol... Ardoa Bilbotik ekartzen zien Arratek. Zahagietan egoten zen ardoa. Barran bost zahagi sartzen ziren

25. Emakumezko gutxi tabernan; Julianeko okela-bokatak

- **Erref:** GER-073/041
- **Iraupena:** 0:01:43. **Hasi:** 00:47:23. **Bukatu:** 00:49:06
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Taberna giroa » Tabernak eta jatetxeak
- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna

Laburpena:

Julian tabernan etxerako ardoa erosi nahi zuenak berak eroaten zuten botila, zahagitik botila ardoz betetzeko. Emakumezkoak gutxi sartzen ziren tabernara. Behin Bermeoko bost andre egon ziren eta gizon batek arreta deitu zien. Julian tabernan arrautza-irinetan pasatutako okela-bokatak saltzen zituzten eta oso ezagunak ziren. Okela piezatan ekartzen zuten Bilbotik. Aitak ebakitzen zuen okela fin-fin. Zein okel ekartzen zuten esaten dute.

26. Tabernan beti behar eta behar

- **Erref:** GER-073/044
- **Iraupena:** 0:00:55. **Hasi:** 00:51:05. **Bukatu:** 00:52:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Taberna giroa » Tabernak eta jatetxeak

Laburpena:

San Rokeetan behar eta behar aritzen ziren tabernan. Ahal zutenean, txandaka betiere, mutil-lagunagaz zinemara joateko tarte bat topatzen zuten. Sukaldean aita eta izekoa egoten ziren eta beste zerbitzari bat ere izan zuten.

27. "Caramba" eta Lizeo zinema-aretoak

- **Erref:** GER-073/045
- **Iraupena:** 0:01:36. **Hasi:** 00:52:00. **Bukatu:** 00:53:36
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Zinema

Laburpena:

"Caramba" zinemako gaueko hamarretako saiora joaten ziren. Gaur egun Gonzalez altzari-denda eta Erkoreka supermerkatua dauden tokian egon zen. Lizeora joaten zirenean, ostera, bikoteei begira egoten ziren, musuak-eta ikusteko.

28. Musua ematea bekatu eta Frantzian konfesatu

- **Erref:** GER-073/046
- **Iraupena:** 0:02:00. **Hasi:** 00:53:36. **Bukatu:** 00:55:36
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea
- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizaren indarra

Laburpena:

Mutil-lagunagaz ezer egitea bekatu zen. Pili ezkondu arretik, bekatoren bat-edo zuelakoan, musuren bat-edo antza, Frantziara egindako txango batean konfesatu zen. Bertan entzundakoak eta gero, ez zen inoiz gehiago konfesatu.

29. "Baltsioa baltza" eta bederatziruarenak

- **Erref:** GER-073/049

- **Iraupena:** 0:01:05. **Hasi:** 00:56:15. **Bukatu:** 00:57:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizaren indarra

Laburpena:

Baltseoan dantzan egin eta gero, Santa Klarara konfesatzen joaten zirenean, abadeak "baltsioa baltza" esaten zien. Hala ere, bedeinkazioa ematen zien. Elizara askotan joaten ziren. Bederatziurrenetan bederatzi egunetan joan behar izaten zen elizara. Bederatziurren asko ospatzen ziren Gernika-Lumon.

30. Gereziak piperminetan

- **Erref:** GER-073/052
- **Iraupena:** 0:01:07. **Hasi:** 00:59:23. **Bukatu:** 01:00:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Taberna giroa » Tabernak eta jatetxeak
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:

San Juanetan, Julian tabernako atean erramua jartzen zuten eta gainean gereziak. Tabernara sartzen zen jendeak gereziak jaten zituen eta behin hori ez pasatzeko, pipermina eman zien.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2026-04-05

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com